

Mirjana Marasović

DRVENA STROPNA KONSTRUKCIJA NAD PRVIM KATOM PAPALIĆEVE PALAČE U SPLITU

UDK 728.83:727.7.025.4(497.13 Split)
Stručni članak
Primljeno 17. IV 1989.

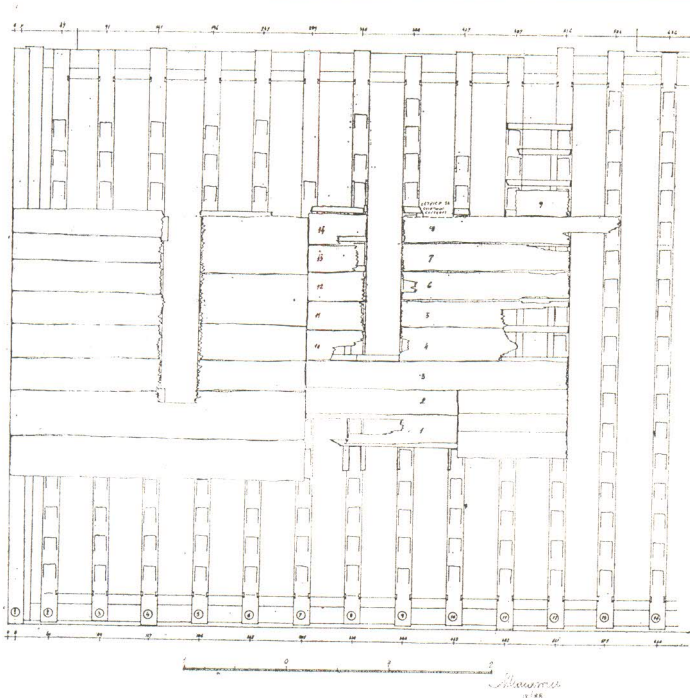
Mirjana Marasović
Arhitektonski fakultet
sveučilišta u Zagrebu
Zavod za graditeljsko
nasljeđe
58000 Split, YU
Bosanka 4

U članku su izneseni rezultati i dokumentacija o stropu Papalićeve palače kao rezultat istraživanja prigodom njene rekonstrukcije za potrebe Muzeja grada Splita koji se već od ranije nalazi na ovom mjestu.

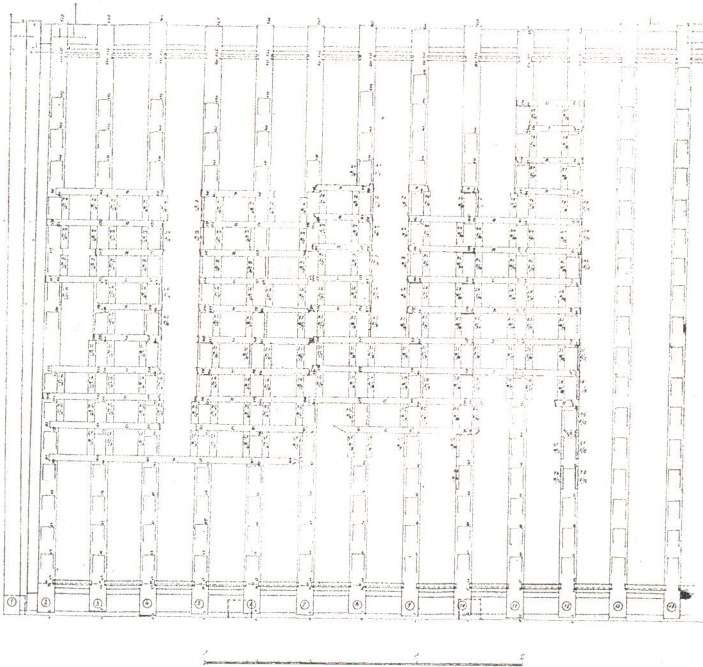
Za gotičko graditeljstvo karakteristična je izrada drvenih stropnih konstrukcija koje su u svom razvoju od ranijih epoha doprle do vrlo visoke razine, posebno u oblikovanju funkcionalnih elemenata. U Splitu je iz tog doba veliki broj kuća kojima je vanjština ostala djelomično sačuvana i nakon kasnijih pregradnji, dok je unutrašnjost često doživjela mnogo izmjena.

Drvene stropne konstrukcije, koje su u XIV, XV. i XVI. st. bile vidljive, kasnije su prekrivene i ožbukane. Po kamenim konzolama koje su ostale vidljive, a negdje i po drvenim nazidnicama koje su te konzole nosile, možemo naslutiti gdje su još sačuvani izvorni stropovi.

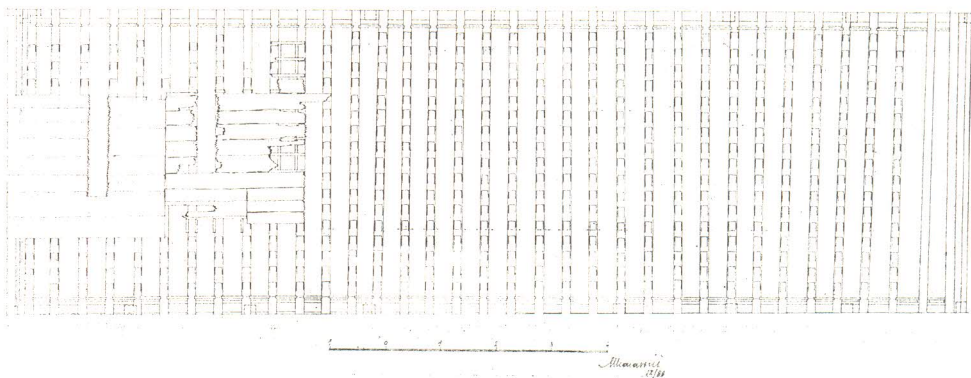
Kod izrade projektne dokumentacije kuće u Kružićevoj ulici pružila mi se prilika da obradim jedan takav strop iznad prvog kata u velikoj dvorani dimenzija 5×7 m, a čiji su glavni elementi djelomično sačuvani. Kako je gornji dio konstrukcije bio demontiran, ostala je vidljiva gornja strana greda. Na gredama položenim u smjeru sjever jug zarezani su rubovi 1×1 cm, a po dužini svake grede poprečno na smjer greda svakih 20 cm urezan je zasjek širine 9 cm. Poprečni zasjeci na gredama poklapaju se preko cijelog grednika. To upućuje na zaključak da su u te

Gotički strop. Tlocrt izvornih dasaka

Gotički strop. Tlocrt izvornih greda i letava

Gotski strop. Pogled odozgo

zasjeka poprečno na smjer greda bile položene drvene letve dimenzija 1×6 cm u smjeru istok zapad koje su prekrivale sljubnice dasaka drvenog poda i spriječile prodor prašine, a istak bočno na gredama bio je ležaj za letvice koje su tvorile kasete. Tako su kasete nastale kao rezultat oblikovanja funkcionalnih elemenata.

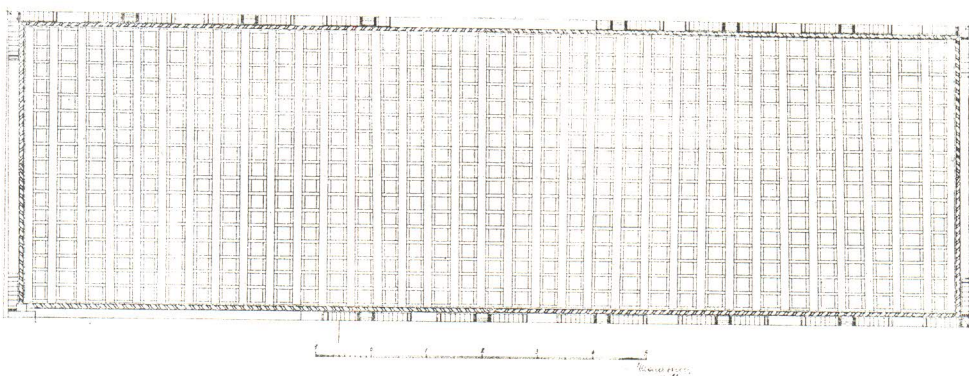
Spoznaje iz tog nalaza bile su dragocjeno upozorenje za istražne radove na gotičkom drvenom stropu Papalićeve palače za potrebe Muzeja grada Splita.

Strop iznad prvog kata Papalićeve palače u Splitu, gledan odozdo, oduvijek je poznat. Taj strop je, po općoj ocjeni, najbolje sačuvani gotički strop u Splitu. Dvorana u kojoj se nalazi strop veličine je $5,50 \times 17$ m. Na južnoj strani ima bogatu kvadriforu i po jedan prozor sa svake strane. Na zapadnoj strani je bifora i glavni ulaz, a na istoku još jedan gotički prozor.

Dvorana je pri obnovi godine 1950. bila oslobođena svih pregradnih zidova, pa je njezina stropna konstrukcija postala odozdo vidljiva u potpunosti.

Kod obnove godine 1987. izgled stropa je ostao nepromijenjen, osim zapadnog dijela sjeverne strane. Kod istražnih radova došao je na vidjelo veliki otvor širine 5,50 m, koji je južnu dvoranu spajao sa sjevernom. Otvor je omeđen kamenim pilastrima. Iako oba pilastra imaju polukružne udubine, oni se međusobno razlikuju po tome što zapadni pilastrar ima pri vrhu lisnati kapitel s konzolama prema jugu, istoku i sjeveru, a istočni nema ni kapitela ni konzola. To upućuje na pretpostavku da je u toku izvedbe došlo do promjene u koncepciji izrade drvene konstrukcije, pa nasuprot konzoli na zapadnom kapitelu nije izrađena slična konzola na istočnoj strani.

Iznad profiliranih kamenih konzola, koje se nalaze na sjevernom i južnom zidu, nalaze se drveni umeci. Umetak je dužine 1,40 m, a rub

Gotski strop. Pogled prema gore

mu je izrezan u svinutoj liniji. Nad umetkom je daska ukrašena na vidljivom rubu ukrasom konzolica. Prednje plohe umetka su ukrašene s dva niza ukrštenih štapića u obliku zvjezdica, a omeđeni su nizom polukružića. Podgled umetka lijevo i desno od kamenih konzola je također izrezbaren. U tri ugla dvorane su ugaone kamene konzole iznad kojih se sudaraju drveni umeci. Četvrti ugao je riješen različito zbog velikog otvora. Nosiva greda velikog otvora, čija je visina veća za 9 cm od nazidnica, počiva prema zapadu na kamenoj konzoli iznad kapitela pilastra. Drveni umetak na zapadnoj strani simetričan je onom u jugozapadnom uglu, isto kao što su simetrični umeci na istočnoj strani. Kamena konzola iznad pilastra u sjeverozapadnom uglu prijeći sudar dvaju umetaka, kao što je to slučaj u ostala tri ugla, pa mislim da umetak u tom uglu na sjevernoj strani nije mogao ni biti.

Drveni umeci kod kvadrifore su prema otvoru skraćeni da ne zadiru u svijetli otvor prozora.

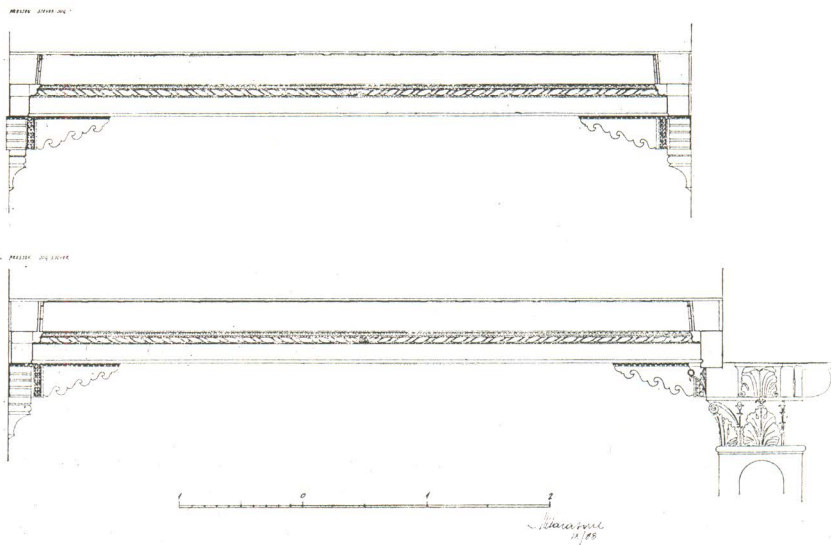
Iznad drvenih umetaka su nazidnice. Nazidnice imaju pri vrhu vijenac od uvijene trake sa sitnim ukrasom polukrugova ispod i iznad uvijene trake, a poviše je letvica s motivom konzolica. Na sredini reda uvijene trake na svakoj strani prostorije su listići odakle traka simetrično teče prema uglovima prostorije. Iznad nazidnica su položene stropne grede. Među gredama su uvijek bile vidljive kasete od kojih se za vrlo mali broj na krajnjem zapadu moglo pretpostaviti da je izvoran, obzirom da je u rekonstrukciji godine 1950. bio postavljen upušteni pod s novim kasetama poput onih starih.

Dio zida između greda je prekriven drvenim zaglavnim pločama s ukrasom slijepog gotičkog luka koje zadiru u bočne kose utore na gredama, a koje se oslanjaju na vijenac pod njima.

Otkrivanjem slojeva poda iznad greda postavljenih u posljednjim stoljećima u zapadnom dijelu dvorane naišlo se na izvorni vrlo dotrajali drveni pod. Daske su širine 30 cm. Nakon toga se pristupilo otkrivanju

Gotički strop. Uzdužni presjeci

Gotički strop. Poprečni presjeci

daščanog poda ispod kojega su se pojavile letve kasete. Gornji dio svake grede je obrađen tako, da je svakih 30 cm napravljen zasjek teslom, tako da bi se stvorio ležaj za uzdužne letve, a uzduž greda s lijeve i desne strane je uklonjen ugao za 1×1 cm kao ležaj poprečnih letvica koje formiraju kasete. Očito je da je širina i raspored dasaka bio određen prije postavljanja letvica poprečno na stropne grede, a da su te letvice imale funkciju prekrivanja sljubnica dasaka zbog prodora prašine, te da su letve paralelno sa smjerom greda bile dekorativne i sudjelovale u formiranju kasete među gredama. Tehnologija je izvedbe drvenog stropa koja je kod stropa u Kružićevoj ulici bila pretpostavljena kod stropa u Papalićevoj palači, potvrđena.

Ovo istraživanje je dokumentirano crtežima u mjerilu 1:10 za dio stropa s izvornim kasetama i daskama, a u mjerilu 1:20 tlocrtom koji pokazuje gornje plohe greda.

Kako se vidi na tlocrtu postojećeg stanja, sve grede su izvorne, osim krajnjih dviju greda na istočnoj strani, koje su kao dotrajale bile zamijenjene u prijašnjoj adaptaciji.

Kod sadašnje obnove stanoviti broj greda je zbog dotrajalosti morao biti zamijenjen novima.

Prigodom skidanja izvornih kasete pronađena su dva komada letvica sa cvjetnim uzorkom koji je ostao sačuvan, jer je stoljećima ležao na gredi i nije bio izložen propadanju, što znači da su letvice ukrašavane bojom prije postave. Tragovi boje su pronađeni na zaglavnim pločama i daščanom podu iznad kasete.

Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture Split preuzeo je cjelokupni rad na konzerviranju, bojenju i prezentiranju stropa.

Mirjana Marasović

SOFFITTO DI LEGNO AL PRIMO PIANO DEL PALAZZO PAPALIC A SPLIT

Riassunto

La città di Split, nella sua lunga continuità urbana, ha riuscito a conservare in alcuni casi i soffitti di legno medievali tra i quali soltanto alcuni sono visibili e molti altri coperti coll'intonaco, e quindi invisibili.

Sulla costruzione del soffitto di legno in via Kružićeva, dove le travature di solaio sono visibili dalla parte inferiore come anche superiore, si è potuta costatare la tecnologia del processo di costruzione come anche il ruolo funzionale delle stecche posate in media alle travature e delle parti decorative posate parallelamente colla travatura in modo di formare i cassettoni.

Questa scoperta ha contribuito alla ricerca del soffitto tardogotico nella sala principale nel palazzo Papalić, uno degli esempi più conservati a Split. Le mensole di pietra lungo il muro meridionale e settentrionale supportano gli imposti di legno sopra i quali sono le travi di supporto sotto le travature di solaio. La parti del muro tra le travi sono coperte di tavole di legno decorate con i trilobi. Anche qui si trovano i cassettoni tra le travi. Nelle ricerche effettuate prima dei lavori di restauro sono trovate le stecche che hanno conservato la decorazione originaria dipinta, come anche le tracce del colore sulle tavole a trilobi.

Con questa scoperta fu risolto il problema del aspetto originario del soffitto